

דיבידנד

כתב עת דו חודשי

גליון מספר 7

בנקאות

אשראי חוץ בנקאי

חדלות פרעון

עורך: עו"ד גלעד נרקיס

מומחה בתחום הבנקאות, חדלות הפירעון והאשראי החוץ בנקאי. מחבר הספרים: פרקים בדיני בנקאות, חוק אשראי הוגן, והחזזה הבנקאי כחזזה יחס. יו"ר (משותף) של ועדת בנקאות, לשכת עו"ד.

האם התחייבות יזמים לשפות בנק בגין חובות של חברת בניה היא ערבות או חיוב עצמאי?
ת"א (מחוזי ת"א) 24102-04-18 בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ נ' דנקנר (פורסם בנו 22.12.2024):

בפסק דין זה דן בית המשפט המחוזי בתל אביב בתביעה שהגיש בנק מרכנתיל דיסקונט נגד יזמים שהתחייבו במסגרת הסדר חוב לשפות את הבנק על חובות של חברת לוקי בניה ופיתוח בע"מ. הסוגיה המרכזית הייתה האם התחייבות זו מהווה ערבות בהתאם לחוק הערבות, תשכ"ז-1967, או שמדובר בהתחייבות עצמאית לשיפוי שאינה כפופה למגבלות החוק. במסגרת פרויקט בניה התקשרו היזמים עם חברת לוקי, ובמקביל הבנק סיפק מימון לשני הצדדים. כאשר הפרויקט נקלע לקשיים, הצדדים הגיעו להסדר חוב חדש שבמסגרתו התחייבו היזמים לשאת בתשלום חובות החברה לבנק במידה ויישארו חובות כאלה לאחר השלמת הפרויקט. בשל מחלוקות בין הצדדים, פרץ סכסוך, והבנק הגיש תביעה נגד היזמים בדרישה לשיפוי בסך 3 מיליון ש"ח.

הבנק טען כי התחייבות היזמים מהווה חיוב עצמאי לשיפוי שאינו תלוי בחוב העיקרי של חברת לוקי ואינו כפוף להוראות חוק הערבות. לעומת זאת, היזמים טענו כי מדובר בערבות ולכן הם פטורים ממנה מכיוון שהחוב העיקרי של חברת לוקי הופחת במסגרת הסכם הפשרה שנחתם בין החברה לבין הבנק. בית המשפט דחה את טענת היזמים וקבע כי ההתחייבות שלהם אינה ערבות אלא התחייבות לשיפוי, שהיא עצמאית ואינה תלויה בחוב העיקרי. בית המשפט הבהיר כי בעוד שערבות תלויה ישירות בחוב של החייב העיקרי ונחשבת לחיוב משני, התחייבות לשיפוי נוצרת רק אם וכאשר החייב העיקרי אינו עומד בתשלומיו, ואינה כפופה להפחתות בחוב העיקרי. בנוסף, נקבע כי הנסיבות שבהן נחתם ההסדר מלמדות על כך שמדובר בהתחייבות עצמאית, וכי ההסדר עצמו קבע במפורש שהיזמים ישלמו רק לאחר מיצוי כל האפשרויות לגביית החוב מצד חברת לוקי. היזמים לא הצליחו להציג מסמכים התומכים בטענתם כי מדובר בערבות, ובית המשפט הדגיש את הבדל המהותי בין ערבות לשיפוי. בית המשפט קיבל את תביעת הבנק וחייב את היזמים לשלם לו שליש מיתרת החוב של חברת לוקי, כפי שהתחייבו בהסדר החוב.

בנקאות

האם בנק מחויב לעדכן את לוח הסילוקין של הלוואות בריבית משתנה בהתאם לשינויים בריבית, ומהי אחריותו במקרה של אי-בהירות חוזית?
ת"צ (מחוזי ת"א) 35923-01-20 אביבי נ' בנק הפועלים בע"מ, (פורסם בנו 29.7.2024):

החלטה זו עוסקת באישור בקשה לתובענה ייצוגית שהוגשה נגד בנק הפועלים. המבקשת, עפרת אביבי, טענה כי הבנק לא עדכן את לוח הסילוקין של הלוואות, שסוכם כי תנוהל בשיטת "שפיצר", כאשר חלו שינויים בשיעור הריבית במשק. לטענתה, אי-העדכון גרם לגביית יתר בהחזרי הקרן והריבית, בעוד שעל פי החזזה היה על הבנק לעדכן את הלוח עם כל שינוי בריבית.

מנגד, הבנק טען כי הלוואות בריבית משתנה אינן מנוהלות לפי שיטת "שפיצר", והבהיר כי לוח הסילוקין נמסר למבקשת בהתאם לנהלים ובשקיפות. לטענתו, ההלוואה נוהלה כנדרש, והמבקשת אינה זכאית להשבה כלשהי.

בית המשפט בחן את חוזה ההלוואה וקבע כי לשונו עמומה ואינה מבהירה באופן חד-משמעי את אופן סילוק ההלוואה. בהתבסס על כלל הפרשנות נגד המנסח, פסק לטובת המבקשת. כמו כן, צוין כי עמדת המפקח על הבנקים תמכה בכך ששיטת "שפיצר" יכולה להיות מיושמת גם בהלוואות בריבית משתנה, והבנק לא סיפק הסבר כלכלי משכנע להימנעות מעדכון לוח הסילוקין.

בית המשפט אישר את התובענה כייצוגית, תוך קביעה כי מתקיימים התנאים הנדרשים בחוק תובענות ייצוגיות. הובהר כי מדובר בשאלות מהותיות המשותפות לקבוצה רחבה של לווים, וכי תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת לטיפול במחלוקת זו.

בנקאות אשראי חוץ בנקאי חדלות פרעון

דיבידנד

כתב עת דו חודשי

גליון מספר 7

ביתן נסים הגישה בקשת רשות ערעור לבית המשפט המחוזי בחיפה, אך גם שם נדחתה הבקשה. בית המשפט המחוזי הדגיש כי לעיכוב הליכים מסור שיקול דעת לערכאה הדיונית, והחלטת בית משפט השלום לא חרגה מהמתחם הסביר. עוד נקבע כי על אף שיש דמיון מסוים בין ההליכים, העילות המשפטיות בתביעה הנזיקית שונות מהעילות בתביעה לסעד הצהרתי בבאר שבע. לכן, לא היה בסיס לעיכוב ההליכים.

<< לחץ כאן לצפייה פסק הדין המלא

האם ניתן להפחית ריביות פיגורים שנקבעו בהסכמי הלוואה חוץ-בנקאית בשל חוסר סבירות?

ת"א (מחוזי י-ם) 67390-08-21 כ.י.ד.י. פתרונות בע"מ נ' ברזלי ד.ב.ג. ניהול ויעוץ בע"מ (פורסם בנוב 1.1.2025):

בפסק דין זה דן בית המשפט המחוזי בירושלים בתביעה שהגישו חברות פרטיות ואנשי עסקים פרטיים נגד חברות למתן אשראי חוץ-בנקאי, בנוגע להסכמי הלוואות שנחתמו למימון עסקה לרכישת מסכות הגנה בתקופת הקורונה. התובעים התקשרו בשני הסכמי הלוואות קצרות מועד, שכללו ריבית חודשית של 5% בצירוף מע"מ לתקופה של 60 ימים. כאשר העסקה נכשלה והתובעים לא הצליחו להחזיר את ההלוואות במועד, חתמו הצדדים על הסכמי הארכה שבהם הריבית החודשית הועלתה ל-7% בצירוף מע"מ.

לטענת התובעים, הריביות שנקבעו, ובפרט ריביות הפיגורים שהגיעו לשיעור של 120% לשנה, חורגות באופן קיצוני מהנזק שניתן היה לצפות כתוצאה מאי פירעון במועד ומנוגדות לחוק הריבית ולחוק אשראי הוגן. עוד טענו התובעים כי הנתבעות הפכו את חובת הגילוי ולא הציגו בפניהם את העלות האמיתית של האשראי. הנתבעות טענו מנגד כי התובעים, אנשי עסקים מנוסים, פעלו מתוך שיקולים כלכליים, הבינו היטב את תנאי ההסכמים, והסכימו להם במועד מתוך רצון להשיג אשראי מהיר, במיוחד בתקופת משבר הקורונה.

בית המשפט קבע כי ההלוואות אינן חוסות תחת הוראות חוק אשראי הוגן בשל אופיין העסקי ובשל העובדה שניתנו לתאגידים וליחידים במשותף. כמו כן, נדחתה הטענה שההסכמים נחתמו תחת כפייה או הטעיה, ונקבע כי התובעים הבינו היטב את משמעותם וחתמו עליהם מתוך בחירה. עם זאת, בית המשפט מצא כי ריביות הפיגורים שנקבעו בהסכמים גבוהות במידה בלתי סבירה, אינן עומדות ביחס ישיר לנזק שניתן היה לצפות, ולכן יש להפחיתן.

בית המשפט הפחית את ריביות הפיגורים לשיעור של 30% לשנה במקום 120%, וקבע כי התשלומים שכבר בוצעו ייזקפו תחילה על חשבון הריבית ולא על חשבון הקרן.

<< לחץ כאן לצפייה פסק הדין המלא

נוסף על כך, בית המשפט קיבל חלקית את הודעת הצד השלישי שהגישו היזמים נגד חברת לוקי ומנהלה, וקבע כי עליהם לשפות את היזמים בסכום מסוים בגין תשלום זה.

<< לחץ כאן לפסק הדין המלא

אשראי חוץ בנקאי

האם ניתן לעכב הליך בשל קיומו של הליך תלוי ועומד בנוגע לאותם שיקים?

רע"א (מחוזי חי') 32865-11-24 ביתן נסים ובניו בע"מ נ' יורופן ג'י' אר בע"מ (פורסם בנוב 24.11.2024):

פסק הדין עוסק בתביעה שהגישה חברת יורופן ג'י' אר בע"מ (התובעת), חברה העוסקת באשראי חוץ-בנקאי וניכיון שיקים, נגד חברת ביתן נסים ובניו בע"מ (המבקשת בערעור זה, והנתבעת בבית משפט השלום), חברה העוסקת בגידול ואחסון גרעיני תבואה, וכן נגד גורמים נוספים. חברת ביתן נסים ובניו בע"מ שכרה את שירותי חברת סוטרי בע"מ לצורך בניית מחסנים, ושילמה עבור העבודות באמצעות שני שיקים דחויים. שיקים אלו הוסבו לחברת יורופן במסגרת עסקת ניכיון שיקים. בהמשך התברר כי השיקים זויפו או שוכפלו, ובתגובה פעלה ביתן נסים במספר מישורים: היא פרסמה אזהרה לציבור בשני עיתונים יומיים, הגישה תלונה במשטרה, ופתחה בהליך בבית משפט השלום בבאר שבע בבקשה לסעד הצהרתי שיקבע מי מבין הגורמים המחזיקים בשיקים הוא האוחז החוקי.

במקביל, הגישה יורופן תביעה בבית משפט השלום בחיפה נגד ביתן נסים ונגד צדדים נוספים, בטענה לרשלנות ולתרמית מצדה של ביתן נסים. לטענת יורופן, לפני ביצוע עסקת הניכיון, ביתן נסים אישרה לה שהשיקים נמסרו כדין וכי ניתן להסתמך עליהם. עם זאת, בדיעבד התברר שהשיקים נמסרו גם לגורמים נוספים ונכללו בעסקאות אחרות. יורופן הוסיפה כי ביתן נסים ידעה או שהייתה צריכה לדעת שהשיקים לא ייפרעו, ופעלה בקלות ראש, מה שגרם ליורופן להסתמך על המידע שנמסר לה ולספוג נזק כספי.

ביתן נסים ביקשה מבית המשפט בחיפה לעכב את ההליכים בתביעה שהגישה יורופן, בטענה שיש להמתין להכרעה בהליך בבאר שבע, שבו תתברר השאלה למי מבין הגורמים יש זכויות בשיקים המקוריים. לטענתה, שני ההליכים עוסקים באותה מסכת עובדתית ומשפטית, וניהולם במקביל עלול להוביל להכרעות סותרות. בית המשפט השלום בחיפה דחה את בקשת עיכוב ההליכים, וקבע כי התביעה בחיפה עוסקת בעילות נזיקיות (רשלנות ותרמית), שאינן תלויות בשאלה למי שייכים השיקים המקוריים. עוד נקבע כי גם אם בית המשפט בבאר שבע יכריע לטובת צד אחר שאינו יורופן, יורופן עדיין תוכל להמשיך בתביעה הנזיקית שלה.

חדלות פירעון

בית המשפט לחדלות פירעון רשאי לאשר הוצאות אישיות של חייב מתוך קופת הנשייה?

רע"א 31538-11-24 ברט נ' הילי (פורסם בנבו 15.12.2024): בפסק דין זה דן בית המשפט העליון בבקשה למתן רשות ערעור שהגיש נושה עיקרי בתיק חדלות פירעון, אהרון ברט, על החלטת בית המשפט המחוזי בבאר שבע לדחות את בקשתו להשיב כספים לקופת הנשייה. המבקש טען כי הוצאות שהוצאו מקופת הנשייה, בסך כולל של 67,390 ש"ח, אינן מוצדקות ויש להשיבן. הסכום כלל 15,000 ש"ח שהוצאו לצורך הוצאות קבורה ושבעה של בנו המנוח של החייב, שנרצח באירועי ה-7 באוקטובר 2024, וכן 52,390 ש"ח שהוחרגו מקופת הנשייה ככספי עיזבון המנוח.

המבקש טען עוד כי יש להשית את עלויות ההליך המשפטי על החייב, על הנאמן או על כונס הנכסים הרשמי, ולא על קופת הנשייה, וכן דרש להכיר בו כ"נושה פעיל" הזכאי לתגמול מיוחד על פועלו במסגרת ההליך.

בית המשפט העליון דחה את הבקשה בקובעו כי שיקול הדעת הרחב הנתון לבית המשפט לחדלות פירעון אינו מצדיק התערבות בממצאים ובאיזונים שקבע בית המשפט המחוזי. נקבע כי האיזון שנעשה בין זכויות הנושים לבין צרכי שיקום החייב הוא הולם וראוי, במיוחד לאור נסיבותיו הטרגיות של המקרה. בית המשפט ציין כי יש מקום להוציא כספים מקופת הנשייה לצורך הוצאות קבורה ושבעה במקרה של צורך מיידי ודחוף, וכי החרגת כספי עיזבון המנוח נעשתה בהתאם לעמדת כונס הנכסים הרשמי ובמטרה לשמר איזון בין שיקום החייב לבין זכויות הנושים. כמו כן, נדחתה טענת המבקש כי החלטת בית המשפט המחוזי התקבלה בחוסר סמכות או חוסר סבירות. בנוגע להוצאות ההליך, נקבע כי אין מקום להשיתן על החייב, הנאמן או כונס הנכסים הרשמי, שכן פעולות המבקש במסגרת ההליך לא תרמו להגדלת קופת הנשייה אלא רק הגדילו את הוצאותיה. דרישתו של המבקש לתגמול כ"נושה פעיל" נדחתה אף היא, בנימוק שאין זה המקרה שבו ראוי לתגמל נושה על פועלו במסגרת ההליך חדלות פירעון. בית המשפט שב והדגיש את חשיבות האיזון בין שיקום החייב, שהוא תכלית מרכזית של הליכי חדלות פירעון, לבין זכויות הנושים. הוא קבע כי על אף שההליך מטבעו כרוך בפגיעה בקנינים של הנושים, פגיעה זו היא הכרחית ונעשית תוך שמירה על עקרונות הצדק ושוויון. לבסוף, הבקשה נדחתה ללא צו להוצאות, תוך הדגשה כי ההחלטה שהתקבלה מגשימה את תכליות ההליך חדלות הפירעון בצורה מיטבית.

האם ניתן להפחית ריבית מוסכמת בהלוואה חוץ-בנקאית בשל שיהוי?

ת"א (מחוזי ת"א) 47689-03-23 אלמליח נ' דז'לדטי (פורסם בנבו 26.11.2024):

בפסק דין זה דן בית המשפט המחוזי בתל אביב בתביעה שהגיש התובע, גדי אלמליח, נגד הנתבע, נסים דז'לדטי, בנוגע להלוואה חוץ-בנקאית בסך 3.5 מיליון ש"ח שניתנה בשנת 2016. הנתבע התחייב להחזיר את ההלוואה בתוך כשנה ורבע, בתוספת ריבית שנתית של 10.5%, אולם לא עמד בהתחייבויותיו. לצורך הבטחת ההחזר, נחתם בשנת 2017 הסכם משכון, שבו התחייב הנתבע לשעבד זכויות לקבלת כספים מחברת ביונד טיים החזקות בע"מ. בפועל, המשכון לא מומש, והחוב צבר ריבית בשיעור 18% לשנה בהתאם להסכם המשכון.

התובע הגיש את תביעתו בשנת 2023, פחות מחודש לפני התיישנותה, בסכום כולל של כ-9.3 מיליון ש"ח, בטענה שהנתבע לא החזיר אף לא חלק מההלוואה. מנגד, הנתבע טען כי הסכם ההלוואה זויף, ההלוואה מעולם לא ניתנה לו אלא לגורמים שלישיים, והסכם המשכון נחתם תחת לחץ ערב כניסתו למאסר ממושך. עוד טען הנתבע כי דרישת הריבית המופרזת אינה עומדת בדרישות חוק אשראי הוגן, תשנ"ג-1993, וכי יש לבטל את ההסכם או להפחית את הריבית.

בית המשפט דחה את טענות הנתבע בדבר זיוף ההסכם וקבע כי התובע הוכיח את קיומה של ההלוואה ואת זכאותו להחזר מלוא הסכום. נקבע כי הנתבע חתם על הסכם ההלוואה ועל הסכם המשכון מתוך הבנה מלאה של תנאיהם, וכי אין ראיות המעידות על לחץ בלתי סביר בעת החתימה. עם זאת, בית המשפט מצא כי דרישת הריבית בשיעור 18% לשנה, שהצטברה במשך שש שנים כתוצאה מהשיהוי בהגשת התביעה, חורגת מהסביר ואינה עומדת בדרישות חוק אשראי הוגן.

בפסק הדין צוין כי חוק אשראי הוגן נועד לאזן בין הצורך במתן אשראי חוץ-בנקאי לבין הגנה על הלווים מפני תנאים בלתי הוגנים. אף על פי שהתובע והנתבע אינם נחשבים לצדדים חלשים, חובת הגילוי בנוגע לתנאי האשראי חלה גם על מקרים כאלה. לכן, בית המשפט הפחית את הריבית השנתית לשיעור של 10.5%, וקבע כי היא תחול על התקופה המקורית של שלוש שנים בלבד. יתרת החוב תישא ריבית זהה מיום הגשת התביעה ועד התשלום בפועל, ללא ריבית מצטברת נוספת.

<< לחץ כאן לצפייה פסק הדין המלא

<< לחץ כאן לצפייה פסק הדין המלא

דיבידנד

כתב עת דו חודשי

גליון מספר 7

בנקאות אשראי חוץ בנקאי חדלות פרעון

האם ניתן לפתוח בהליכי חדלות פירעון בישראל נגד חברה זרה למרות העדפת הנושים לפירוק במדינת רישום החברה?

חדל"ת (מחוזי ת"א) Hertz Properties 23270-10-24 Group Limited נ' הממונה על הליכי חדלות פירעון ושיקום כלכלי/מחלקת תאגידים (פורסם בנוב 12.12.2024)

בפסק דין זה דן בית המשפט המחוזי בתל אביב בבקשה של חברת Hertz Properties Group Limited, חברה זרה הרשומה באי הבתולה, למתן צו לפתיחה בהליכי חדלות פירעון בישראל. החברה, העוסקת בנדל"ן להשקעה בארצות הברית, הנפיקה איגרות חוב בשווי כולל של כ-523 מיליון ש"ח בשוק הישראלי, וכעת מצויה במצב של חדלות פירעון, הן במובן התזרימי והן במובן המאזני.

בקשת החברה לפתוח בהליכי חדלות פירעון בישראל הוגשה לאחר שמחזיקי אג"ח דחו הצעת הסדר חוב והעמידו את חובה של החברה לפירעון מיידי. במקביל, פתחו נאמני האג"ח בהליכי פירוק באי הבתולה, בטענה שהליך במדינה שבה רשומה החברה יאפשר התנהלות יעילה יותר ויפחית עלויות. מנגד, החברה טענה כי מירב הזיקות הכלכליות, המשפטיות והתאגידיות של ההליך נמצאות בישראל, וכי בשטרי הנאמנות הוסכם במפורש שכל הליכי חדלות הפירעון יתנהלו בישראל בלבד.

בית המשפט המחוזי קבע כי חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי צמצם באופן משמעותי את שיקול הדעת של בתי המשפט לדחות בקשות לצו פתיחה בהליכים, במיוחד כאשר מדובר בתאגיד המצוי בחדלות פירעון מובהקת. נקבע כי ברירת המחדל היא ליתן צו לפתיחת הליכים, אלא אם מתקיימות נסיבות יוצאות דופן כמו פגיעה ממשית באפשרות שיקום החברה או חוסר תום לב מצד מבקש הצו.

בית המשפט דחה את טענות נאמני האג"ח בדבר ניהול ההליך במדינה אחרת וציין כי מדובר במצב שבו אין יתרון מוכח או סיבה כלכלית ברורה לנהל את ההליך מחוץ לישראל. נקבע כי הליכי חדלות הפירעון צריכים להתנהל בישראל, בהתאם להסכמות בין הצדדים ובכפוף לדין הישראלי, וכי ניהול ההליך במדינה אחרת עשוי להכביד ולהוביל לעלויות נוספות ולפגיעה בנושים.

בסיכום, הורה בית המשפט על פתיחה בהליכי חדלות פירעון בישראל ועל פירוק החברה. בנוסף, נדרשה המלצת הממונה על הליכי חדלות פירעון למיני נאמן להליך.

מהם הגבולות והאיזונים בין זכויות נושים מובטחים לבין זכויות החייב ומשפחתו בהליכי מימוש נכסים?

ע"א 8297/22 דבורצקי נ' זפט (פורסם בנוב 14.1.2025):

הערעור עסק בשאלה האם אשת חייב בפשיטת רגל זכאית לפדות את בית המוגרים שלה במחיר "נטו" (המחיר שהנושים המובטחים היו מקבלים בפועל לאחר ניכוי כל ההוצאות). המקרה נוגע לזכויות בני זוג בבית מגורים בכרמי יוסף, כאשר בעקבות הליכי פשיטת רגל של הבעל מונו נאמנת וכונס נכסים למימוש הנכס. המערערת, אשתו של החייב, ביקשה לפדות את הבית במחיר נטו, בעוד שבהליך התמחרות זכה מציע שהציע עבור הבית סכום של 8.8 מיליון ש"ח.

בית המשפט המחוזי קבע תחילה כי למערערת עומדת זכות פדיון במחיר נטו והעמיד את סכום הפדיון על 2,710,500 ש"ח. עם זאת, ערעור על החלטה זו הובא בפני בית המשפט העליון. לאחר דיון מעמיק, בית המשפט העליון דחה את ערעור המערערת וקיבל את ערעור בעלי התפקיד. נפסק כי זכות פדיון במחיר נטו אינה קבועה בחוק, וכי היא מעוררת קשיים טכניים ומשפטיים רבים, כמו עיכוב משמעותי במימוש הנכס ופגיעה בזכויותיהם של הנושים המובטחים. בית המשפט הדגיש את עיקרון סופיות הליכי מכר, לפיו יש לשמור על יציבות ההליכים המשפטיים ועל האמון הציבורי בהם, ולכן מתן זכות פדיון מסוג זה פוגע בהליך התקין.

לצד זאת, התייחס בית המשפט לנסיבותיה האישיות של המערערת, שכללו טענות לגילה המבוגר ולנזק שייגרם לה כתוצאה ממכירת הבית. עם זאת, נקבע כי אינטרס הנושים גובר על נסיבות אישיות אלו, במיוחד לאור תרומתה של המערערת לעיכובים שנגרמו במהלך ההליכים.

בית המשפט העליון הורה להשלים את מכירת הנכס לרוכשים שהציעו 8.8 מיליון ש"ח, תוך שהוא קובע כי המערערת אינה זכאית לפדות את הבית במחיר נטו. ערעורה נדחה, ונפסק כי הזכויות בנכס יועברו בהתאם לתנאי ההתמחרות המקורית.

<< לחץ כאן לצפייה פסק הדין המלא

<< לחץ כאן לצפייה פסק הדין המלא